

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ACADEMIC NOTES

**Серія:
Педагогічні науки**

**Series:
Pedagogical Sciences**

Випуск 211 (2023)
Edition 211 (2023)

Кропивницький – 2023
Kropyvnytskyi – 2023

ОПАЧКО Магдалина Василівна, ДЕШКО Наталія Василівна, РАЙНЧУК Вікторія Анатоліївна ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗРОБКИ ТЕХНОЛОГІЙ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	275
ЩЕРБИНА Світлана Володимирівна, ЛІПАТОВА Марина Валентинівна, ГАВРИЛЕНКО Ольга Миколаївна ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	281
КОВТУН Едуард Олександрович ВИБІР МІЖНАРОДНИХ ПАРТНЕРІВ У СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.....	287
ХАМСЬКА Неліна Болеславівна, КИНАЛЬ Анна Юрійівна, ПОЛЯНСЬКА Катерина Степанівна ПРАКТИКО-ЗОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ.....	290
КУДЗІНОВСЬКА Інна Павлівна, ТРОФИМЕНКО Вікторія Ігорівна, ОЛІЙНИК Олег Петрович ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ СТЕМ-ОСВІТИ У ВИКЛАДАННІ ТЕОРІЇ ЙМОВІРНОСТЕЙ ТА МАТЕМАТИЧНОЇ СТАТИСТИКИ МАЙБУТНІМ ФАХІВЦЯМ З ТРАНСПОРТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЛОГІСТИКИ.....	302
ПУГАЧ Віталіна Миколаївна ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	307
РОМАНИШИНА Людмила Михайлівна МЕТОДИКА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖІВ.....	314
КУЧАЙ Олександр Володимирович, СТРИТЬСВИЧ Тетяна Миколаївна ХУДОЖНЯ МЕНТАЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	320
ПОДЛЕВСЬКА Неліа Володимирівна, РАНЮК Оксана Петрівна ЕТНОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	323
КОЗЛОВСЬКИЙ Юрій Михайлович, ГАВРИК В'ячеслав Євгенович ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ.....	328

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гринько Т. В., Гвініашвілі Т. З., Алещенко В. І. Стратегічне управління як елемент організаційно-економічного механізму забезпечення економічної стійкості підприємства. *Економіка та держава*. 2021. № 12. С. 30–34. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2021/7.
2. Дячков Д. В., Потапук І. П., Капран І. В. Економічна безпека в системі стратегічного управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/173/166>.
3. Клепикова С. В., Яцина М. Г., Другова О. С. Особливості управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. *Економіка, фінанси, право*. 2021. № 11. С. 18–22.
4. Колокольчикова І. В. Стратегічне управління та формування позитивного іміджу суб'єктів господарювання. *Інфраструктура ринку*. 2021. № Вип. 56. С. 67–70. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/56_2021/13.pdf.
5. Федюнін С. А., Плевако Н. О., Філоненко М. Ю. Управління стратегічним розвитком підприємства. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2020. № 3. С. 45–49.

REFERENCES

1. Hrynyko, T. V., Hviniaishvili, T. Z., Aleshchenko, V. I. (2021). Stratehichne upravlinnia yak element orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu zabezpechennia ekonomichnoi stiiikosti pidpriemstva [Strategic management as an element of the organizational and economic mechanism of ensuring the economic stability of the enterprise]. *Ekonomika ta derzhava*. 2021. № 12. S. 30–34. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2021/7. [in Ukrainian]
2. Diachkov, D. V., Potapiuk, I. P., Kapran, I. V. (2021). Ekonomichna bezpeka v systemi stratehichnoho upravlinnia pidpriemstvom [Economic security in the system of strategic management of the enterprise]. *Ekonomika ta*

suspilstvo. № 24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/173/166>. [in Ukrainian]

3. Klepikova, S. V., Yatsyna, M. H., Druhova, O. S. Osoblyvosti upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu pidpriemstv [Peculiarities of managing the foreign economic activity of enterprises]. *Ekonomika, finansy, pravo*. 2021. № 11. S. 18–22. [in Ukrainian]

4. Kolokolchikova, I. V. (2021). Stratehichne upravlinnia ta formuvannia pozytyvnoho imidzhu subiektiv hospodariuvannia [Strategic management and formation of a positive image of business entities]. *Infrastruktura rynku*. № Vyp. 56. S. 67–70. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/56_2021/13.pdf. [in Ukrainian]

5. Fediunin, S. A., Plevako, N. O., Filonenko, M. Yu. (2020). Upravlinnia stratehichnym rozvytkom pidpriemstva [Management of strategic development of the enterprise]. *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*. № 3. S. 45–49. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОВТУН Едуард Олександрович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та адміністрування Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ.

Наукові інтереси: вибір міжнародних партнерів у стратегічному управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємства.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOVTUN Eduard Oleksandrovich – Candidate of Economic Sciences, Assistant Professor, Assistant Professor of management and administration department Institute of Trade Economics of Kiev National University of Trade and Economics.

Scientific interests: the choice of international partners in the strategic management of the enterprise's foreign economic activity.

Стаття надійшла до редакції 05.10.2023 р.

УДК 378.147.091.33-027.22:[37.013:005.336.2]

DOI: 10.36550/2415-7988-2023-1-211-290-301

ХАМСЬКА Неліна Болеславівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5567-9266>

e-mail: nelina88@ukr.net

КИНАЛЬ Анна Юріївна –

кандидат педагогічних наук, викладачка кафедри англійської філології Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1315-8283>

e-mail: annakinal82@gmail.com

ПОЛЯНСЬКА Катерина Степанівна –

викладачка кафедри українознавства Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7489-1534>

e-mail: katya-10@ukr.net

ПРАКТИКО-ЗОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

У статті обґрунтовано актуальність проблеми формування загальнопедагогічної компетентності майбутніх учителів. Висвітлено можливості практико-зорієнтованого навчання у формуванні загальнопедагогічної компетентності майбутніх фахівців. Розкрито практичні аспекти цього напрямку підготовки майбутнього вчителя на основі використання кращих зразків вітчизняного та зарубіжного педагогічного досвіду з метою пошуку інноваційних підходів до освітньої діяльності.

Розроблено методiku формування професійно-педагогічної компетентності у процесі вивчення педагогічних дисциплін, що передбачає цілі, завдання, зміст, форми, методи, прийоми навчання, результативність. Формування професійно-педагогічної компетентності на основі практико-орієнтованого підходу розглядається під час вивчення педагогічних дисциплін: «Методика виховної роботи», «Основи педагогічної майстерності», а також у процесі проведення інструктивно-методичної, позашкільної, виробничої практик здобувачів вищої освіти бакалавра.

Представлено сучасні освітні технології практико-зорієнтованого навчання, які забезпечують формування загальнопедагогічної компетентності: діагностичної – здатність проводити вивчення індивідуальних особливостей учнів, рівень їх пізнавальних інтересів, навчальних досягнень, мотивації навчання, стан вихованості тощо; проєктивної – здатність до прогнозування освітньої діяльності, конструювання навчального, виховного змісту, вибору оптимальних методів навчання і виховання, організаційно-процесуальної: здатність до організації освітнього процесу – наявність умінь мотивувати пізнавальну активність учнів, спонукати їх до самовиховання, застосовувати відповідні форми, методи, засоби навчання і виховання; соціально-корекційної: аналізувати власні судження, вчинки і в кінцевому результаті – діяльність (правильність постановки мети та завдань; ефективність вибраних форм, методів, прийомів, засобів діяльності; причини успіхів та невдач, помилок та труднощів у процесі діяльності. компетентностей. Під час організації освітнього процесу використано кейс-метод, проєктивні методи, інтерактивні технології навчання тощо.

Ключові слова: професійна компетентність, загальнопедагогічна компетентність, структура загальнопедагогічної компетентності, практико-зорієнтований підхід, методи навчання.

KHAMSKA Nelina Boleslavivna –

Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor,
Department of Pedagogics and Professional Training and management
of educational institutions, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5567-9266>
e-mail: nelina88@ukr.net

KYNAL Anna Yurivna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Teacher of the Department
of English philology of the Foreign Languages Faculty,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1315-8283>
e-mail: annakinal82@gmail.com

POLYANSKA Catherine Stepanivna –

Lecturer at the Department of Ukrainian Studies,
Vinnytsia National Medical University
named after Mykola Ivanovych Pirogov
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7489-1534>
e-mail: katya-10@ukr.net

FORMATION OF GENERAL PEDAGOGICAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS THROUGH A PRACTICE-ORIENTED APPROACH

The article substantiates the relevance of the problem of forming the general pedagogical competence of future teachers. The possibilities of practice-oriented learning in the formation of general pedagogical competence of future specialists are highlighted. The practical aspects of this area of future teacher training are revealed on the basis of the best examples of domestic and foreign pedagogical experience in order to find innovative approaches to educational activities.

The methodology for the formation of professional and pedagogical competence in the process of studying pedagogical disciplines, which includes goals, objectives, content, forms, methods, teaching methods, and effectiveness, is developed. The formation of professional and pedagogical competence on the basis of a practice-oriented approach is considered in the study of pedagogical disciplines: "Methods of Educational Work", "Fundamentals of Pedagogical Excellence", as well as in the process of instructional and methodological, extracurricular, and industrial practices of bachelor's degree students.

The article presents modern educational technologies of practice-oriented learning that ensure the formation of general pedagogical competence: diagnostic - the ability to study individual characteristics of students, the level of their cognitive interests, academic achievements, learning motivation, state of education, etc; formation of projective competence - the ability to predict educational activities, design educational content, choose optimal methods of teaching and upbringing; formation of organizational and procedural competence: the ability to organize the educational process - the ability to motivate students' cognitive activity, to encourage them to self-education; to apply appropriate forms, methods, means of teaching and upbringing

with assessment and correction: to analyze own judgments, actions and, ultimately, activities (correctness of setting goals and objectives); effectiveness of the chosen forms, methods, techniques, and means of activity; reasons for successes and failures, mistakes and difficulties in the process of activity, competencies. In organizing the educational process based on the technology of practice-oriented learning, which ensures the formation of general pedagogical competence were used the case method, project methods, interactive learning technologies, etc.

Key words: professional competence, general pedagogical competence, structure of general pedagogical competence, practice-oriented approach, teaching methods.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В умовах інтеграції України в європейський освітній простір гостро постає питання необхідності результативної підготовки майбутніх учителів, рівень якої відповідав би критеріям якості європейської освіти. Мова йде про здобуття освіти, що базується на інтеграції теоретичних знань, умінь, набутого досвіду, відповідних особистісних властивостей – досягнення певного рівня професійної компетентності, складником якої є загальнопедагогічна, що формується у процесі вивчення педагогічних дисциплін і стосується універсальних здатностей, що визначають успішність реалізації головних професійних функцій вчителя – навчання і виховання учня, особистісних параметрів [23]. Сформованість загальнопедагогічної компетентності майбутнього вчителя забезпечить його здатність визначати рівень навченості та вихованості учнів, враховувати їх індивідуальні особливості, застосовувати форми, методи, засоби навчання, прийоми виховного впливу, створювати комфортне освітнє середовище, налагоджувати стосунки з учнями; здатність до особистісно-професійної рефлексії та саморозвитку.

Одним із визначальних шляхів, що може забезпечити формування загальнопедагогічної компетентності майбутнього вчителя є практико-зорієнтований підхід в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Актуальність проблеми практико-зорієнтованого підходу у формуванні загальнопедагогічної компетентності підсилюється у зв'язку зі зростаючими потребами роботодавців щодо підготовки фахівців. Окрім того, глобалізація, інтернаціоналізація, цифровізація, гаджетизація, інформатизація усіх сфер суспільного розвитку вимагає підготовки конкурентоспроможного на світовому ринку праці вчителя зі сформованими навичками пізнавальної гнучкості, саморегуляції, аналітичного та критичного мислення, комунікації, продукування професійних ідей інноваційної спрямованості, розв'язання завдань медійної та ІКТ-грамотності.

Зміна орієнтирів у площину практико-зорієнтованого навчання зумовлена також потребами системи шкільної освіти, в рамках якої реалізуються ідеї нової української школи. Значущість цієї проблематики підсилюється основними законодавчими документами, зокрема: Законом України про вищу освіту [16],

Законом про повну загальну середню освіту [17], концепцією про дуальну освіту [18].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти розробляється групою науковців [22]: А. Коломієць висвітлено професійну компетентність учителя і готовність до педагогічної діяльності; О. Акімовою розроблено концепцію формування загальнопедагогічної компетентності студентів; В. Галузяком обґрунтовано структурні компоненти загальнопедагогічної компетентності майбутніх учителів;

Н. Хамською визначено критерії, показники та рівні сформованості цієї інтегративної характеристики; В. Фрицюк розкрито проблему готовності майбутніх учителів до безперервного професійного розвитку. Ці теоретичні напрацювання є основою у написанні статті.

Проблематика практико-зорієнтованого навчання у сучасній педагогіці та методиці професійної освіти не є новою, оскільки їй присвячено низку наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених. І. Пальшковою [15] висвітлено теоретико-методологічні засади практико-зорієнтованого підходу у формуванні професійно-педагогічної культури майбутніх учителів початкових класів; В. Майковською [13] розглянуто практико-зорієнтоване навчання як засіб професіоналізації підготовки майбутніх фахівців в Україні. У працях Г. Горбенко [5] визначено особливості організації практико-зорієнтованого навчання під час підготовки бакалаврів; І. Гузій [6] обґрунтовано практико-зорієнтоване освітнє середовище як ефективну умову формування конкурентоздатності майбутніх педагогів; Р. Квасницькою [11] визначено практико-зорієнтований підхід як один із засобів професіоналізації навчання у закладах вищої освіти. Н. Черв'яковою [25] проведено теоретико-експериментальне дослідження щодо використання практико-зорієнтованих технологій у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів; С. Бобраковим [2] узагальнено особливості практико-зорієнтованої професійної підготовки магістрів освіти в університетах Німеччини.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що, незважаючи на вагомий внесок науковців у розробку проблеми практичної підготовки майбутніх учителів, вона

залишається актуальною і відкритою для наукового пошуку. Причиною є недостатня теоретична і методична розробка питань практико-зорієнтованого підходу у формуванні загальнопедагогічної компетентності майбутнього вчителя з огляду на сучасні тенденції розвитку глобалізованого, інформаційного суспільства. Це викликало суперечність між визнанням провідної ролі практико-зорієнтованого навчання майбутнього вчителя у формуванні загальнопедагогічної компетентності і недостатнім рівнем розроблення науково-методичного забезпечення практичної підготовки майбутнього фахівця в умовах вищої освіти; між зростаючими потребами споживачів освітніх послуг, вимогами ринку праці у підготовці фахівців, рівень яких відповідав би викликам сьогодення.

Мета статті: обґрунтувати практико-зорієнтований підхід у формуванні загальнопедагогічної компетентності майбутніх учителів та висвітлити шляхи підвищення ефективності цього процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У психолого-педагогічній та фаховій літературі практико-зорієнтоване навчання розглядається як засіб орієнтації освітнього процесу на кінцевий продукт професійного навчання – конкретизовані види дій, засвоєні студентами у вигляді досвіду під час роботи з навчальною інформацією. За своєю сутністю практико-зорієнтоване навчання вважається одним з найбільш ефективних засобів професіоналізації навчання у закладах вищої освіти, оскільки забезпечує підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності. Цей підхід орієнтує студента на засвоєння практичних дій, досвід застосування яких можливий в результаті інтеграції теорії й практики. У процесі професійної підготовки це дає можливість моделювати предметний зміст фахової діяльності та трансформувати навчальну діяльність студента у професійну діяльність майбутнього фахівця. На думку Г. Горбенко [5], це потрібно робити у максимально наближених до реального життя умовах. І. Пальшкова [15] пропонує формувати професійний досвід студентів, занурюючи їх у професійне середовище під час навчальної, виробничої й переддипломної практики.

Аналіз зарубіжного досвіду реалізації практико-зорієнтованого навчання у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців свідчить, що найбільший потенціал притаманний таким міжнародним освітнім практикам, як модель дуального навчання (Німеччина), «Всесвітня ініціатива CDIO» (Conceive-Design-Implement-Operate / придумуй-розробляй-впроваджуй-керуй) (США) [26], моделювання предметного та соціального змісту професійної праці в навчальному процесі SEED (конкретні практичні технології) (Швеція) [32], модель вільних мистецтв та наук (liberal arts and sciences)

(США) [33], модель «корпоративного університету» (США), педагогіка майбутніх фахівців, що призначена для засвоєння теорії та практики і реалізується за допомогою насичення навчального процесу елементами практико-зорієнтованої освіти (Practice-Based Education Pedagogy) (Австралія) [29].

Дуальну форму професійної освіти вважають однією з умов ефективного розв'язання завдань модернізації освіти перспективною формою одержання вищої освіти, пріоритетним напрямом вищої професійної освіти в країнах європейського союзу важливим складником інноваційної підготовки майбутніх педагогів.

Європейський центр розвитку професійної освіти (CEDEFOR) визначає дуальне навчання як засіб набуття знань, навичок шляхом виконання відповідних видів діяльності і рефлексії у професійному контексті, або на робочому місці.

Таким чином, дуальне навчання – це інтерактивний механізм надання професійної освіти, що базується на одночасному отриманні теоретичних знань у закладах вищої освіти і практичних навичок та досвіду роботи в установах, що відповідають профілю професійної підготовки майбутнього фахівця.

Розробляючи шляхи формування загальнопедагогічної компетентності майбутнього вчителя, ми узагальнили думку В. Галузяка про те, що сутнісною характеристикою загальнопедагогічної компетентності вчителя є спрямованість на розвиток вихованця, як головну мету професійної діяльності, потреба в самопізнанні, постійному самовдосконаленні [22, с. 72]. Відповідно, можна виділити три основні підструктури: навчальна, виховна, особистісно-рефлексивна. Використовуючи функціональний підхід до педагогічної діяльності вчителя і враховуючи те, що процес навчання і виховання це розвиток інструментальної та мотиваційно-ціннісної сфери особистості можна відповідно до функцій педагогічної діяльності визначити такі компетентності: діагностичну – здатність проводити вивчення індивідуальних особливостей учнів, рівень їх пізнавальних інтересів, навчальних досягнень, мотивації навчання, стан вихованості тощо; проєктивну – здатність до прогнозування освітньої діяльності, конструювання навчального, виховного змісту, вибору оптимальних методів навчання і виховання, організаційно-процесуальну: здатність до організації освітнього процесу – наявність умінь мотивувати пізнавальну активність учнів, спонукати їх до самовиховання, застосовувати відповідні форми, методи, засоби навчання і виховання з оцінювально-корекційної роботи: аналізувати власні судження, вчинки і в кінцевому результаті – діяльність (правильність постановки мети та завдань; ефективність вибраних форм, методів, прийомів, засобів,

причини успіхів та недоліків, помилок і труднощів.

Методика з урахування практико-зорієнтованого підходу у формуванні загальнопедагогічної компетентності майбутніх учителів передбачала цілі, завдання, зміст, форми, методи та результативність.

Мета методики: застосування практико-зорієнтованого підходу у формуванні загальнопедагогічної компетентності майбутніх учителів.

Завдання методики: усвідомлення необхідності формування загальнопедагогічної компетентності на основі практико-зорієнтованого підходу майбутніх учителів; розуміння та осмислення знань про загальнопедагогічну компетентність майбутніх учителів; формування здатності проводити діагностику навчальних досягнень учнів; забезпечувати прогностичність навчального і виховного процесу; набувати вмінь розвитку мотивації навчання учнів, активізації їх пізнавальної активності, реалізації дидактичних та виховних принципів під час організації освітнього процесу; уміння адекватно застосовувати освітні технології навчання, прийоми виховного впливу, застосовувати різні види і методи контролю навчальних досягнень учнів, визначати результати виховання, розвиток здатності до саморефлексії, самовдосконалення у питаннях загальнопедагогічної компетентності майбутніх учителів.

Зміст методики:

- формування знань: про процес навчання, його принципи та зміст, методи, технології, форми організації, види контролю навчання, особливості процесу виховання, етапи процесу виховання, класифікація методів виховання, які можуть бути використані для розв'язання професійних задач;

- розвиток умінь: визначати навчальні і виховні завдання, структурувати зміст навчання, планувати виховну діяльність, обирати оптимальні методи, засоби навчання, методи і прийоми виховання з урахуванням рівня пізнавального розвитку учня, його особистісної зрілості тощо; застосовувати відповідні форми, методи, засоби навчання;

- формування мотивів: прагнення та готовність до отримання знань, умінь і навичок у процесі вивчення педагогічних дисциплін; бажання самостійно використовувати можливість вивчення педагогічних дисциплін у навчальній та позанавчальній діяльності; прагнення постійно самовдосконалюватись, ознайомлюючись з новими досягненнями в галузі педагогіки; мотивація досягнення успіху в професійній діяльності на основі сформованої загальнопедагогічної компетентності;

- формування особистісних параметрів: сукупності переконань, поглядів, ставлень до

педагогічної діяльності; впевненості у виборі освітніх технологій, адекватного оцінювання власних можливостей у їх використанні та реалізації; наявності власної точки зору щодо застосування освітніх технологій у професійній діяльності для розв'язання педагогічних задач.

Урахування практико-зорієнтованого навчання в процесі формування загальнопедагогічної компетентності майбутніх учителів ми розглядаємо під час вивчення навчальних таких навчальних дисциплін як Методику виховної роботи, Основи педагогічної майстерності, пропедевтичної, інструктивної, позашкільної, виробничої практик у освітньому процесі закладу вищої освіти.

Так, під час практичних занять з методики виховної роботи, студенти мали можливість планувати, моделювати та розробляти авторські виховні проекти, які проводились зі студентами для учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Одним із проблемно-пошукових методів, який використовували у процесі вивчення циклу педагогічних кейс-стаді метод, що ґрунтується на конкретних прикладах чи ситуаціях і дає можливість застосовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань [1] Застосування кейс-методу передбачає врахування сукупності таких вимог: 1) індивідуальний підхід до кожного студента, який передбачає збір вичерпної інформації про студентів ще до занять; 2) надання свободи вибору у навчанні (вибір дисципліни, форм навчання, типу завдань, способи їх виконання); 3) забезпечення достатньою кількістю наочних матеріалів (відео-, аудіокасети, CD-диски, друковані статті, доступ до мережі Internet та ін.); 4) опрацювання теоретичного матеріалу; 5) активна співпраця викладача і студента (допомога з боку викладача); 6) формування навичок самоменеджменту (вміння опрацьовувати матеріал); 7) акцентування уваги на розвитку сильних сторін студента [12].

Продемонструємо роботу студентів над ситуацією із теми «Методика роботи з важковиховуваними учнями» із застосуванням кейс-методу. Проведення корекційної роботи з учнем передбачало декілька етапів роботи студентів: підготовчий (підбір та систематизація матеріалів), проведення роботи з іншими студентами в аудиторії та підсумковий (підбивання підсумків, рефлексія учасників та саморефлексія).

На першому етапі проводилися консультації з групою студентів з метою визначення проблеми, яку необхідно розв'язати, а саме змодельовати ситуацію, яка б відображала поведінку важковиховуваного підлітка. «Підліток - булер, знущається та насміхається над іншими». За допомогою корекційної та розвивальної роботи, спрямованої на формування в учня нетерпимого відношення до своєї некоректної поведінки (формування

нетерпимого ставлення до знущань, насміхань) подолання труднощів, які виникають у підлітка та коректування його поведінки з оточенням. Знешкодження попередньої некоректної поведінки й акцентування учня на запропонованій учителем цікавій активній діяльності.

На другому етапі визначено основні завдання, які необхідно виконати у заданій ситуації: створення позитивної атмосфери з підлітком, налагодження контакту; подолання у свідомості учня хибних уявлень, що сформувались під впливом негативних явищ, життя; вироблення в учня навичок і вмінь правомірної поведінки; формування в учня негативного ставлення до знущань та насмішок; формування прагнення взяти посильну участь у боротьбі з цими негативними явищами; створення умов для появи й зміцнення здорових емоцій пов'язаних з навчанням, шкільним життям.

Визначено також виховні методи, виховні прийоми з учнем: індивідуальна робота, бесіда, активізація його потаємних почуттів, переконування, залучення до цікавої діяльності, створення ситуації успіху.

Третій етап – створення кейсу та планування основних етапів заняття, що передбачає початкове ознайомлення з кейсом, аналіз ситуації, структури навчального кейса.

План корекційної роботи представлено таким чином:

1. *Налагодити контакт з учнем (вчителю необхідно поставитися до нього доброзичливо і з увагою).*

Звернення вчителя до учня: (Щоб розпочати бесіду з учнем потрібно почати говорити про щось, що зацікавить важковиховуваного підлітка. В нашому випадку ми розпочали так:

«Привіт, мені потрібна твоя допомога. Я хочу, щоб ми на наступному уроці з англійської розглянули текст англомовної пісні, можливо підкреслили в тексті щось важливе для себе, а також було б чудово вивчити текст пісні. Ти мені допоможеш в цьому?» (Відповідь учня була негативною, тому що він цікавився корейськими піснями, а особливо К-ПОП жанром музики). Завдання студентам: як діяти вчителю?).

Учитель має взяти до уваги його вподобання та намагатись поговорити про це якомога більше, також може задавати уточнюючі питання, такі як: *«Це круто що ти слухаєш таку музику, якщо я не помиляюсь, то К-поп зараз дуже популярний серед молоді, а чи не міг би ти мені розповісти щось про цей жанр музики? Яка твоя улюблена пісня або співак?»*

2. *Спонукаати учня до оцінювання власної поведінки.*

Після спілкування з учнем, відбувається такий діалог: *Чи ти знаєш таку співачку Sulli? Тому що нещодавно я знайшла статтю, в якій було сказано, що співачка покінчила життя*

самогубством, через те, що люди хейтили її творчість. Як на мене, це дуже жорстоко ображати людей та компроментувати їхню діяльність. А що думаєш ти? (Пропонуємо прочитати учневі прочитати статтю за посиланням).

Прогнозовані результати: (учень може відповідати не чітко, оскільки може не рахувати це як проблему, і вчитель продовжує діалог, наводячи приклади про знущання). Гаразд, якщо ти не дуже впевнений у своїй відповіді, я б хотіла тобі показати одне відео, як виглядає дівчинка, над якою знущаються, та як виглядають знущання з боку однокласників (Демонстрація відео з проблем булінгу).

3. *Продовжувати спонукати учня до оцінювання власної / ідентичної до власної поведінки. Допомогти йому з'ясувати чи сприяє така поведінка/такі вчинки. + подолання у свідомості учнів хибних уявлень, що сформувались під впливом негативних явищ. Виробити в учня навичку вмінь правомірної поведінки.*

Звернення вчителя до учня:

Я хотіла б тебе запитати, чи ти взагалі колись задумувався про те, як почуває себе людина над якою знущаються, насміхаються? Як ти думаєш які емоції вона відчуває? Думаєш це якось впливає на неї чи ні? Чи можливо для неї це норма і це ніяк не заважає жити? Прогнозовані результати розмови. (Відповіді важковиховуваного учня зазвичай неохочі. В більшості випадків вони оберуть можливість відхилитися від відповіді або сказати неправду). Тому вчитель повинен допомогти учневі знайти відповідь, зрозуміти як його поведінка може негативно впливати на інших, не займаючись моралізацією. Використовуємо притчу як засіб виховного впливу.

Звернення вчителя до учня: Якщо ти відчуваєш труднощі з відповіддю і не знаєш як себе почувають люди, над якими знущаються, давай я тобі допоможу це з'ясувати. Я розповім тобі історію.

Притча «Два яблука»

«Одного разу перед початком занять наша вчителька зайшла в магазин і купила два яблука. Вони були практично однакові: той же колір, приблизно рівний розмір... На самому початку класної години вона запитала у дітей: «Чим відрізняються ці яблука?» Ми промовчали, тому що дійсно особливої різниці між плодами не було. Тоді вчителька взяла одне з яблук і, звертаючись до нього, сказала: «Ти мені не подобаєшся! Ти погане яблуко!». Після цього кинула фрукт об землю. Учні дивилися на неї, як на божевільну. Потім вона простягнула яблуко одному з них і сказала: «Знайди в ньому щось, що тобі не подобається і теж кинь на землю». Учень слухняно виконав прохання. Після цього вчителька попросила передати яблуко далі. Треба сказати, що діти легко знаходили в яблуці

якісь недоліки: «Мені не подобається твій хвостик! У тебе негарна шкірка! Так, в тебе одні черви!» – говорили вони, й кожен раз кидали яблуко на землю. Коли фрукт повернувся до вчителя, вона ще раз запитала, чи бачать діти якусь різницю між цим яблуком і іншим, яке весь цей час лежало на столі. Діти знову були в спантеличені, адже, всупереч тому, що регулярно кидали яблуко на підлогу, якихось серйозних зовнішніх пошкоджень воно не отримало і виглядало практично так само, як і інше. Тоді вчителька розрізала обидва яблука. Те, яке лежало на столі, було білосніжним всередині, воно всім дуже сподобалося. Діти погодилися, що з задоволенням з'їли б його. А ось друге виявилось всередині коричневим, покритим «синцями», які ми йому і поставили. Його ніхто не захотів їсти. Вчителька сказала: «Діти, але це ж ми його зробили таким! Це наша вина!». У класі настала мертва тиша. Через хвилину вчителька продовжила: «Точно так само відбувається і з людьми, коли ми їх ображаємо або насміхаємось. Зовні на них це практично не позначається, але ми наносимо їм величезну кількість внутрішніх ран! (посилання).

Звернення вчителя до учня: Тепер я хотіла б в тебе запитати:

- Подумай про яблуко яке всі били та ображали. Тобі не жаль цього яблука?
- Чи хотів би ти опинитися на місці цього яблука?
- Як ти думаєш, чи людям так само боляче від образ як і яблуку, чи насмішки ніяк на них не впливають
- Чи буде людині так само боляче, якщо її ображатимуть жартома?
- Чи сприйме вона це як жарт також?

4. Допомога підлітку у пошуках альтернативних способів поведінки.

В нашому випадку заохочення та залучення до цікавої активної діяльності / групової роботи / завдання з акцентом на позитивних вміннях учня. Це допоможе йому переключити увагу з його негативної поведінки й вкладати всю свою енергію в нове річчя. Формування прагнення взяти посильну участь у боротьбі з цими негативними явищами. Створення умов для появи й зміцнення здорових емоцій, пов'язаних з навчанням, шкільним життям.

Звернення вчителя до учня: А взагалі, я вже дуже довго працюю над тим щоб, створити організацію з учнів школи, які будуть проводити антибулінгову кампанію і допомагати учням, які потерпають від насмішок. Можливо ти міг би мені допомогти в цьому? Наскільки я знаю, ти маєш дуже гарний авторитет в класі й всі учні тебе поважають. Мені б дуже знадобився хтось з великим авторитетом в школі.

Прогнозований результат: важковиховувані учні не погодяться так швидко брати участь в чомусь, навіть якщо це їх доволі зацікавило, на

перший погляд. Вони спершу зроблять максимально не зацікавлений вид і тільки після цього можливо запитають в чому полягатиме їхнє завдання.

Звернення вчителя до учня: оскільки ти маєш авторитет в класі, ти точно повинен знати, хто з учнів є найвідповідальнішим, чи тим кому найбільше довіряють. Тому я подумала, що ти міг би допомогти мені зібрати команду яка входила б до цієї організації. Ми могли б разом вибрати хто може взяти на себе цю роль і справитися з цим завданням. А потім було б доречно зібратися командою й обговорити шляхи того, як ми зможемо допомогти учням, що потерпають від знущань. Як тобі таке? Зможеш допомогти мені? Прогнозований результат: учень стає більш зацікавленим в проєкті, адже вчителька стільки разів згадала про його сильну сторону – авторитет в класі. І звичайно той, хто популярний серед підлітків, хотів би відчувати себе в ролі лідера. Тому учень погоджується на цю затію і навіть сам починає пропонувати ідеї, які могли б бути реалізовані в цій діяльності).

Звернення вчителя до учня: дуже дякую тобі, що погодився допомогти. Ти справді дуже виручив мене. Тоді зустрінемося пізніше в класі й обговоримо наш подальший план дій, так?

Використання кейс-методу формує: основи критичного мислення (вміння обґрунтовувати свою позицію, використовуючи аргументацію, вміння ставити питання, навичку слухати інших та формувати контраргументи, вміння визначити причини та наслідки подій і явищ); розуміння стереотипного підходу до розв'язання проблеми, розвитку навичок етичного спілкування; проведення вміння систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи); вміння проводити паралелі з теперішнім часом, сучасними умовами, враховуючи соціокультурні та економічні реалії сьогодення

Майбутні вчителі розвивали загальнопедагогічну компетентність під час вивчення навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності». На заняттях з цієї дисципліни активно використовувались такі методи навчання як: дискусія, проблемне навчання, проєктне навчання тощо, а також групові та фронтальні форми роботи. Під час занять майбутні фахівці набували досвіду роботи з використання відеофрагментів, моделювання проблемних педагогічних завдань та задач, аналізувати їх запропоновані розв'язки, пропонували власні ідеї. Так, під час практичного заняття з теми «Техніка використання методів педагогічного впливу», студенти самостійно підготували та провели марафон технік використання методів педагогічного впливу. Це здійснювалось на таких етапах: вибір учителем стратегії взаємодії; майстерність учителя виступати перед

учнівською аудиторією; психолого-педагогічні аспекти взаємодії оратора і аудиторії; структура виступу; стиль і техніки побудови виступу; монолог як прихований діалог; майстерність педагогічного оцінювання: заохочення та покарання; основні правила оцінювальної діяльності вчителя; форми заохочення і покарання, вимоги до їхнього використання.

Таким чином, оволодіння основами педагогічної майстерності сприяло формуванню загальнопедагогічної компетентності майбутнього вчителя, доцільності використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання, виробленню вмінь застосовувати інформаційно-комунікаційні технології з метою забезпечення педагогічної

У процесі формування загальнопедагогічної компетентності майбутніх учителів важлива роль належить різним видам практик: пропедевтичної, інструктивно-методичної, позашкільної, виробничої.

Практична підготовка студентів усіх спеціальностей за ступенем вищої освіти бакалавра Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського спрямована на розвиток загальних та фахових компетентностей, що визначені професійним стандартом за професіями «Вчитель закладу загальної середньої освіти».

Пропедевтична практика є початковим етапом практичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови, який закладає основи успішного проходження наступних видів практики, сприяє формуванню у студентів початкових професійних практичних навичок, загального уявлення про роботу вчителя, про етичний та психологічний аспекти цієї професії

Логіка побудови змісту пропедевтичної практики тісно пов'язана із вивченням педагогічних дисциплін та методики викладання фахових дисциплін і висвітлює її поетапність, системність, наступність, комплексність.

Під час виконання завдань практики студенти проводять спостереження, обговорення уроків за фахом та здійснення їх дидактичного аналізу; підготовка і проведення фрагментів уроків із застосуванням окремих методів навчання.

Студенти спостерігають та аналізують типи уроків за фахом: уроки в школі та відео-уроки, представлені в рамках всеукраїнської онлайн-школи. Здобувачі побували на уроках кращих учителів міста – Крикун А. І. (Вінницький ліцей №4), Ліповської А. Ю. (Вінницький технічний ліцей).

У процесі пропедевтичної практики студенти мали змогу випробувати себе в ролі вчителя. Вони не лише переглядали й аналізували уроки, проведені кращими учителями, а й готували фрагменти власних

уроків, що сприяло формуванню основ їхньої педагогічної майстерності.

Усі підготовані студентами фрагменти уроків було записано ними на відео. У процесі самостійної роботи студенти виконали низку творчих завдань, передбачених програмою. Контроль за роботою студентів під час практики здійснювався в Googleкласі.

Інструктивно-методична практика, спрямована на оволодіння студентами компетентностей з організації дозвілєвої діяльності дітей; набуття умінь та навичок виховної роботи з дітьми в період їхнього оздоровлення; поглиблення і закріплення теоретичних, методичних знань студентів, отриманих у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Підготовка здійснювалася за технологією квазі-професійної діяльності та творчого виховання. Під час практики викладачі кафедри педагогіки проводили практикуми з питань організації дозвілля дітей у період їхнього оздоровлення. Окрім того, залучено викладачів різних кафедр для висвітлення актуальних питань, що стосуються збереження психічного, фізичного здоров'я дітей, Сучасні оздоровчі технології, психологічна підтримка в період війни; питання кібербезпеки – участь у проєкті «Вивчай і розрізняй».

Проведено низку заходів, спрямованих на формування соціальних та фахових компетентностей майбутніх педагогів: Онлайн проєкт «Студенти ВДПУ – дітям»; Студентський члендждж «До Перемоги» (Захист ідей, що символізують Україну непереможну). Оскільки молодь постійно перебуває в медіапросторі, то зусилля освітян мають бути спрямовані на дотримання студентами інформаційної гігієни, протидії маніпулятивної чи оманливої інформації на війні з ворогом в інформаційному просторі. Навчанню студентів сприяла їхня участь в антифейковій інтелектуальній грі Нота Єнота та участі в проєкті «Вивчай і розрізняй», Флешмоб «Я люблю Україну» (створення соціальних реклам: Україна – країна можливостей, Хто ми, українці, у глобальному контексті, «Справжні цінності в житті»). У День української вишиванки підготовлено 10 цікавих фактів історії її створення. Проведено зустріч з головою ГО «МАЛЬФАР» Юлією Вотчер з місця бойових дій.

Організовано акцію «Підтримаємо, допоможемо і разом переможемо». За результатами аукціону перераховано близько 27 тис. грн. ГО «Мольфар» на підтримку військових. В рамках акції – звернення студентів до воїнів (написання та декламування віршів, пісень, прозаїчних виступів, відеосюжетів). Розроблено та презентовано проєкт Академія творчого розвитку: Клуб фізичного вдосконалення, Рада європейських цінностей, Інститут захисту природи, Майстер клас

креативності, Ліцей скарбниць української історії, школа «Українська література – джерело національної духовності». (Матеріали висвітлено на сторінці Фейсбуку «Інструктивно-методична практика – 2023»). Унікальність цієї практики в тому, що значно підвищується продуктивність роботи. Під час її проведення найбільш дієво розвиваються загальні, фахові компетентності що визначені професійним стандартом, зокрема, громадянська компетентність – здатність діяти відповідально, свідомо, на засадах поваги до прав і свобод людини, реалізовувати свої права і обов'язки, усвідомлювати цінності громадянського суспільства; при такій організації навчання зростає професійна спрямованість, мотивація, студенти засвоюють іншу модель стосунків.

Позашкільна практика спрямована на організацію майбутніми учителями суспільно-значущої роботи з дітьми в напрямі зміцнення психічного, фізичного здоров'я дітей, національно-патріотичного, громадянського виховання в умовах військового стану країни. Під час її проведення майбутні фахівці продемонстрували уміння і навички волонтерської діяльності, спілкування з різними віковими категоріями дітей, надання соціальної, психолого-педагогічної допомоги дітям-переселенцям, тим, яких спіткали складні життєві обставини.

У педагогічних есе студенти зазначали, що ставлення до обраної професії в них не змінилося, а скоріше зміцнилося. Студенти, позицію яких характеризував педагогічний оптимізм, побачили талановитих дітей, зуміли налагодити з ними щирі і взаємно зацікавлені взаємодії. Труднощі не лякали, а викликали прагнення їх подолати і знайти оригінальне та конструктивне рішення для тих ситуацій, що виникали у випадках педагогічного спілкування з дітьми.

Під час виробничої практики формування загальнопедагогічної компетентності здійснювалося шляхом виконання функцій класного керівника та включення студентів у такі види діяльності як виховна, соціально-педагогічна, просвітницька, методична, дослідницька.

Зважаючи на виховні проблеми сучасної школи (взаємодія школи і сім'ї, низький рівень морального розвитку школярів, булінг, прояви різних форм адикції тощо), увага студентів під час практики акцентувалася на використанні технології пріоритетного розвитку емоційно-чуттєвої сфери, уяви, творчих можливостей та здібностей через різні види гри, соціальні тренінги; технології духовно-морального становлення особистості, виховання шляхетних чеснот на основі віри у вроджену місію і різноманітні можливості. Під час практики широко застосовувалися такі інструменти: інтерактивні формати занять; кейсові випадки;

практичні проекти; неформальні ігрові практики (ігрофікація); асоціативні технології – mind maps (інтелект-карти: мистецтво мислити ширше); артскрайбінг (artscribe) – техніку візуалізації інформації для підвищення пізнавального інтересу; ігрові інструменти для позитивного налаштування.

Це дало можливість розвивати корисні навички: вміння вирішувати складні задачі та працювати в команді, критичне мислення, креативність, адаптивність, кооперацію, комунікацію, уміння аналізувати нову інформацію, емоційний інтелект, особливу увагу на які звертають потенційні роботодавці.

Практико-зорієнтований підхід до професійної підготовки майбутнього фахівця може забезпечити його адаптацію до професійної діяльності, виробити вміння і навички працювати в сучасному інформаційно-освітньому середовищі.

У процесі виробничої практики здобувачів вищої освіти бакалавр, завдання ускладнювались і були спрямовані на удосконалення умінь та навичок роботи з учнями з виховання, зокрема, морального. З цією метою використано метод проектів. В рамках проекту «Моральне зростання сучасного підлітка» студенти виконували такі завдання:

1. дослідження студентами морального рівня учнів класу;
2. вивчення майбутніми фахівцями проблем морального виховання в сучасній соціально-педагогічній ситуації;
3. розробка цілей, завдань, змісту та методики морального виховання учнів;
4. Реалізація методики морального виховання підлітків.

Етапи реалізації проекту

1. Підготовча робота (підбір методик для вивчення стану проблеми)
2. Вивчення рівня морального виховання підлітків, учнівського колективу
3. Вивчення проблематики стосунків в учнівському колективі на основі моральних цінностей
4. Дослідження рівня сформованості моральної вихованості у батьків.
5. Розробка та реалізація методики формування моральної вихованості учнів класу;
6. Презентація методики на методичному об'єднанні класних керівників школи;
7. Оцінювання методики.

Для орієнтації студентів у проофесійному полі керівники практик регулярно проводили консультації, тренінги, індивідуальні практикуми, коучінги, майстер-класи, онлайн заняття щодо використання інноваційних технологій в освітньому процесі ЗЗСО. Це сприяло ефективному формуванню загальнопедагогічної компетентності майбутніх учителів у процесі їх практичної підготовки.

Таким чином, у процесі практичної підготовки процесі майбутніх учителів засвоюється система способів і прийомів здійснення педагогічної діяльності, удосконалюються професійні уміння та навички що забезпечують успішне становлення майбутнього фахівця. Розвивається акмеологічна спрямованість особистості—прагнення до професійного успіху: мотивація досягнення, здатність до саморозвитку, готовність до творчої професійної діяльності, здатність до рефлексії та саморефлексії.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, практико-зорієнтований підхід у формуванні загальнопедагогічної компетентності майбутніх учителів створює основу для засвоєння алгоритму педагогічної діяльності: формуються базові операції, що складають основу загальнопедагогічних умінь; удосконалюються навички виконання базових операцій та стимулюється засвоєння результатів розв'язку педагогічних задач, що дають можливість виконувати діяльність самостійно. Це відображає поетапну структуру формування загальнопедагогічної компетентності майбутнього вчителя.

Подальших наукових досліджень потребує проблема впровадження дуального навчання в педагогічних вишах.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О. Є. Практико-орієнтований підхід у формуванні професійної майстерності майбутнього вчителя // *Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання*: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во Рута, 2016. С. 262–285.
2. Бобраков С. В. Практико-зорієнтована спрямованість професійної підготовки вчителів у вищих навчальних закладах Німеччини: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Луганськ, 2014. 200 с.
3. Вем'ян В. Г., Тер-Ованес'ян В. Г. Дуальна форма професійної освіти як умова ефективного рішення завдань модернізації освіти. *Психологія: реальність і перспективи*. 2015. № 5. С. 29–34.
4. Горбенко Г. В. Практико-зорієнтоване навчання під час підготовки бакалаврів Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка. *Інтегровані комунікації*. 2017. № 4. С. 80–86.
5. Горбенко Г. В. Практико-зорієнтоване навчання у підготовці бакалаврів реклами і зв'язків з громадськістю. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2015. Вип. 4(45). С. 64–69.
6. Гузій І. С. Створення практико-зорієнтованого освітнього середовища як умова формування конкурентоздатності майбутніх педагогів професійного навчання комп'ютерного профілю в системі соціального партнерства. *Обрії*. 2017. № 2. С. 27–29.
7. Дернава М. Г. Дуальна модель вищої професійної освіти дорослих: європейський досвід. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2014. № 2. С. 137–145.
8. Інтеграція інфомедійної грамотності у навчальний процес. Навчально-методичні матеріали проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність». К.: IREX в Україні, 2019–2020.

9. Кадемія М. Ю., Кобися А. П., Кобися В. М. Дуальне навчання—перспективна форма одержання вищої освіти. URL: http://ito.vspu.net/repozitariy/Kademiia/stati_19/st_19.pdf.
10. Калінічева Г. Дуальна форма навчання як пріоритетний напрям вищої професійної освіти в країнах європейського союзу. *Ukraine European Union: From Partnership Towards Association. The Ukrainian Yearbook of the European Integration Studies. II*. Lutsk, Teren, 2019. С. 151–163.
11. Квасницька Р. С. Практико-зорієнтований підхід як один із засобів професіоналізації навчання у вищих навчальних закладах. *Модернізація економіки в умовах зростання суспільної свідомості: туризм, людиномірність, партнерство, кооперація*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава 14 грудня 2017 р.). Полтава: ПУЕТ, 2017. С. 296–300.
12. Ковальова С. М. Застосування технології кейс-методу у професійній підготовці майбутніх учителів: для студентів та викладачів вищої школи: методичні рекомендації. Житомир, 2012. 60 с.
13. Майковська В. І. Практико-зорієнтоване навчання як засіб професіоналізації підготовки майбутніх фахівців в Україні. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2016. № 50–51. С. 161–167.
14. Маринченко Є. О. Дуальне навчання як важливий складник інноваційної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. *Cherkasy University Bulletin: Pedagogical Sciences*. 2019. № 1. С. 69–75.
15. Пальшкова І. Практико-зорієнтований підхід у формуванні професійно-педагогічної культури майбутніх вчителів початкових класів: теоретико-методологічний аспект: монографія. О.: Букаєв В. В., 2009. 339 с.
16. Про вищу освіту: Закон України від 28.12.2014 № 76-VIII. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>(дата звернення: 27.04.2020).
17. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66333 (дата звернення: 27.04.2020).
18. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Розпорядження кабінету міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80> (дата звернення: 27.09.2023).
19. Проєкт «Шкільний вчитель нового покоління». URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/teach/projects/preset> (дата звернення: 27.04.2023).
20. Пропедевтична практика: програма для студентів ОКР «бакалавр». Галузь знань: 0203 «Гуманітарні науки», напрям підготовки: 6.020303 «Філологія. Мова і література (англійська)» / авт. Т. А. Авксентьева, Н.Б.Хамська, Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського. Вінниця, 2012. 43 с.
21. Професійний стандарт за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#n10> (Дата звернення 15.11.2023).
22. Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти : колективна монографія / Акімова О.В., Галузяк В.М. [та ін.] Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 388 с.
23. Теоретичні і методичні засади організації практики у закладах вищої педагогічної освіти: аналітичні матеріали / М.П. Вовк, Ю.В. Грищенко, С. О. Соломаха, Н.О. Філіпчук; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. 2022. 278 с.

24. Хамська Н. Б. Робоча програма «Основи педагогічної майстерності» підготовки бакалаврів, галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка, за спеціальністю 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська, німецька, російська)). Вінниця, 2019. 15 с.

25. Черв'якова Н. І. Практико-орієнтовані технології професійної підготовки майбутніх педагогів: досвід теоретико-експериментального дослідження. *Education And Pedagogical Sciences. Освіта та педагогічна наука*. 2017. №. 1 (166). С. 35–43.

26. CDIO Standards 2.0. URL: <http://www.cdio.org/implementing-cdio/standards/12-cdio-standards> (дата звернення: 27.04.2020)

27. Khamska N., Kynal A. Formation of Informational Competence of Future Teachers of Philological Specialties in the Process of Professional Training. *Розвиток та модернізація педагогічних та психологічних наук: досвід Польщі та перспективи України. Development and Modernisation of Pedagogical and Psychological Sciences: Experience of Poland and Prospects of Ukraine: Collective Monograph*. Vol. 3. Lublin: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2017. P. 206–225.

28. Peercy M., Troyan F. Making transparent the challenges of developing a practice-based pedagogy of teacher education. *Teaching and Teacher education*. 2017. T. 61. С. 26–36.

29. SEED: Sweden's English Educational Database for tertiary education: Creating a platform for sharing and collaboration / Ph. Shaw Philip, M. Deutschmann, R. Hincks, J. Hudson, D. Minugh. 2008. URL: <https://www.researchgate.net/publication/237497727> (дата звернення: 27.04.2023)

30. Van der Wende M. The emergence of liberal arts and sciences education in Europe 1, 2: A Comparative Perspective. *The Evolution of Liberal Arts in the Global Age*. Routledge, 2017. С. 106–126.

REFERENCES

1. Antonova, O. Ye. (2016). *Praktyko-orientovanyi pidkhyd u formuvanni profesiinoi maisternosti maibutnoho vchytelia* [Practice-oriented approach in the formation of future teachers' professional skills] // *Teoriia i praktyka profesiinoi maisternosti v umovakh tsilezhyttievoho navchannia: monohrafiia / za red. O. A. Dubaseniuk*. Zhytomyr : Vyd-vo Ruta. S. 262–285. [in Ukrainian]

2. Bobrakov, S. V. (2014). *Praktyko-zorientovana spriamovanist profesinoi pidhotovky vchyteliv u vyshchykh navchalnykh zakladakh Nimechchyny* [Practice-oriented orientation of teacher education in German higher education institutions]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01. Luhansk. 200 s. [in Ukrainian]

3. Vemian, V. H., Ter-Ovanesian, V. H. (2015). *Dualna forma profesiinoi osvity yak umova efektyvnogo rishennia zavdan modernizatsii osvity* [The dual form of professional education as a condition for effective solutions to the problems of education modernization]. *Psykhologhiia: realnist i perspektyvy*. №. 5. S. 29–34. [in Ukrainian]

4. Horbenko, H. V. (2017). *Praktyko-zorientovane navchannia pid chas pidhotovky bakalavriv Instytutu zhurnalistyky Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka* [Practice-oriented training for bachelors at the Institute of Journalism of Borys Grinchenko Kyiv University]. *Intehrovani komunikatsii*. №. 4. S. 80–86. [in Ukrainian]

5. Horbenko, H. V. (2015). *Praktyko-zorientovane navchannia u pidhotovtsi bakalavriv reklamy i zviazkiv z hromadskistiu* [Practice-oriented training in the preparation of bachelors of advertising and public relations]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*. Vyp. 4 (45). S. 64–69. [in Ukrainian]

6. Huzii, I. S. (2017). *Stvorennia praktyko-zorientovanoho osvitnoho seredovyshcha yak umova formuvannia konkurentozdatnosti maibutnykh pedahohiv profesiinoho navchannia kompiuternoho profilu v systemi*

sotsialnoho partnerstva [Creation of practice-oriented educational environment as a condition for the formation of competitiveness of future teachers of vocational training of computer profile in the system of social partnership]. *Obrii*. №. 2. S. 27–29. [in Ukrainian]

7. Dernova, M. H. (2014). *Dualna model vyshchoi profesiinoi osvity doroslykh: yevropeyskyi dosvid* [Dual model of higher professional education of adults: European experience.]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*. №. 2. S. 137–145. [in Ukrainian]

8. *Intehratsiia info-mediinoi hramotnosti u navchalnyi protses* (2019-2020). [Integration of information and media literacy into the educational process]. *Navchalno-metodychni materialy proiektu «Vyvchai ta rozrizniai: info-mediina hramotnist»*. K.: IREX v Ukraini. [in Ukrainian]

9. Kademiia, M. Yu., Kobysia, A. P., Kobysia, V. M. *Dualne navchannia-perspektyvna forma oderzhannia vyshchoi osvity* [Dual training is a promising form of higher education]. URL: http://ito.vspu.net/repozitariy/Kademiia/stati_19/st_19.pdf [in Ukrainian]

10. Kalinicheva, H. (2019). *Dualna forma navchannia yak priorytetnyi napriam vyshchoi profesiinoi osvity v krainakh yevropeiskoho soiuзу*. Ukraine European Union: From Partnership Towards Association [Dual form of education as a priority direction of higher professional education in the countries of the European Union. Ukraine European Union: From Partnership Towards Association]. *The Ukrainian Yearbook of the European Integration Studies*. II. Luts'k, Teren. S. 151–163. [in Ukrainian]

11. Kvasnytska, R. S. (2017). *Praktyko-zorientovanyi pidkhyd yak odyn iz zasobiv profesionalizatsii navchannia u vyshchykh navchalnykh zakladiv* [Practice-oriented approach as a means of professionalizing education in higher education institutions]. *Modernizatsiia ekonomiky v umovakh zrostannia suspilnoi svidomosti: turyzm, liudynomirnist, partnerstvo, kooperatsiia: materialy II Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii* (m. Poltava 14 hrudnia 2017 r.). Poltava: PUET. S. 296–300. [in Ukrainian]

12. Kovalova, S. M. (2012). *Zastosuvannia tekhnolohii keis-metodu u profesiinii pidhotovtsi maibutnykh uchyteliv : dlia studentiv ta vykladachiv vyshchoi shkoly : metodychni rekomendatsii* [Application of case method technology in the professional training of future teachers: for students and teachers of higher education: methodological recommendations]. *Zhytomyr*. 60 s. [in Ukrainian]

13. Maikovska, V. I. (2016). *Praktyko-zorientovane navchannia yak zasib profesionalizatsii pidhotovky maibutnykh fakhivtsiv v Ukraini* [Practice-oriented training as a means of professionalization of training of future specialists in Ukraine.]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*. № 50-51. S. 161–167. [in Ukrainian]

14. Marynchenko, Ye. O. (2019). *Dualne navchannia yak vazhlyvyi skladnyk innovatsiinoi pidhotovky maibutnykh pedahohiv profesiinoho navchannia* [Dual training as an important component of innovative training of future vocational teachers]. *Cherkasy University Bulletin: Pedagogical Sciences*. №. 1. S. 69–75. [in Ukrainian]

15. Palshkova, I. (2009). *Practice-oriented approach in the formation of professional and pedagogical culture of future primary school teachers: theoretical and methodological aspect: monograph* [Practice-oriented approach in the formation of professional and pedagogical culture of future primary school teachers: theoretical and methodological aspect: monograph]. O.: Bukaev V.V., 339 c. [in Ukrainian]

16. *Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 28.12.2014 № 76-VIII* [On Higher Education: Law of Ukraine of 28.12.2014 No. 76-VIII.] *Data onovlennia*: 18.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> ((data zvrenennia 27.04.2020). [in Ukrainian]

17. *Pro povnu zahalnu seredniu osvitu: Zakon Ukrainy vid 16.01.2020 № 463-IX* [On complete general secondary

education: Law of Ukraine of 16.01.2020 №463-IX]. URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66333\(data zvernennia 27.04.2020\).](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66333(data zvernennia 27.04.2020).) [in Ukrainian]

18. Pro skhvalennia Kontseptsii pidhotovky fakhivtsiv za dualnoi formoiu zdobuttia osvity. Rozporiadzhennia kabinetu ministriv Ukrainy vid 19 veresnia 2018 r. № 660-r [On approval of the Concept of training specialists in the dual form of education. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of September 19, 2018, No. 660-p.]. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80\(data zvernennia 27.04.2020\).](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80(data zvernennia 27.04.2020).) [in Ukrainian]

19. Proekt «Shkilnyi vchytel novoho pokolinnia» [Project "School Teacher of the New Generation"]. (data zvernennia: 27.04.2023) [in Ukrainian]

20. Propedevtychna praktyka: prohrama dla studentiv OKR «bakalavr». Haluz znan: 0203 «Humanitarni nauky», napriam pidhotovky: 6.020303 «Filolohiia. Mova i literatura (anhliiska)» [Propaedeutic practice: program for students of Bachelor's degree. Field of knowledge: 0203 "Humanities", field of study: 6.020303 "Philology. Language and Literature (English)"] / avt. T. A. Avksentieva, N. B. Khamska, Vinnytskiy derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni M. Kotsiubynskoho. Vinnytsia, 2012. 43 s. [in Ukrainian]

21. Profesiyni standart za profesiinyi "Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel z pochatkovoї osvity (z diplomom molodshoho spetsialista)" [Professional standard for the professions "Teacher of primary school of general secondary education institution", "Teacher of general secondary education institution", "Teacher of primary education (with a junior specialist diploma)"] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v27369-15-20#n10> (Data zvernennia 15.11.2023). [in Ukrainian]

22. Teoretyko-metodychni zasady formuvannia zahalnopedahohichnoi kompetentnosti suchasnoho vchytelia v konteksti stanovlennia yevropeiskoho prostoru vyshchoї osvity : kolektyvna monohrafiia (2017). [Theoretical and methodological foundations of formation of general pedagogical competence of a modern teacher in the context of formation of the European higher education area: a collective monograph]. / Akimova O.V., Haluziak V.M. [ta in.] – Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD». [in Ukrainian]

23. Teoretychni i metodychni zasady orhanizatsii praktyky u zakladykh vyshchoї pedahohichnoi osvity: analitychni materialy (2022). [Theoretical and methodological principles of the organization of practice in institutions of higher pedagogical education:] / M.P. Vovk, Yu.V. Hryshchenko, S.O. Solomakha, N.O. Filipchuk; Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy. 278 s. [in Ukrainian]

24. Khamska, N. B. (2019). Robocha prohrama «Osnovy pedahohichnoi maisternosti» pidhotovky bakalavriv, haluzi znan 01 Osvita/ Pedahohika, za spetsialnistiu 014.02 Serednia osvita (Mova i literatura (anhliiska, nimetska, rosiiska) [Work program "Fundamentals of Pedagogical Excellence" for bachelors, field of study 01 Education / Pedagogy, specialty 014.02 Secondary Education (Language and Literature (English, German, Russian)). Vinnytsia, 15 s. [in Ukrainian]

25. Cherviakova, N. I. (2017). Praktyko zoriientovani tekhnologii profesiynoi pidhotovky maibutnikh pedahohiv: dosvid teoretyko-eksperymentalnoho doslidzhennia [Practice-oriented technologies of professional training of future teachers: experience of theoretical and experimental research]. Education And Pedagogical Sciences. Osvita ta pedahohichna nauka. №. 1 (166). S. 35–43. [in Ukrainian]

26. CDIO Standards 2.0. URL: <http://www.cdio.org/implementing-cdio/standards/12-cdio-standards> (data zvernennia: 27.04.2020) [in Ukrainian]

27. Khamska, N., Kynal, A. Formation of Informational Competence of Future Teachers of Philological Specialties in the Process of Professional Training. *Rozvytok ta modernizatsiia pedagogichnykh ta psichologichnykh nauk: dosvid Polshy ta perspektivi Ukrainy. Development and Modernisation of Pedagogical and Psychological Sciences: Experience of Poland and Prospects of Ukraine: Collective Monograph*. Vol. 3. Lublin: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2017. P. 206–225. [in Ukrainian]

28. Peercy, M., Troyan, F. Making transparent the challenges of developing a practice-based pedagogy of teacher education. *Teaching and Teacher education*. 2017. T. 61. P. 26–36. [in English]

29. SEED: Sweden's English Educational Database for tertiary education: Creating a platform for sharing and collaboration / Ph. Shaw Philip, M. Deutschmann, R. Hincks, J. Hudson, D. Minugh. 2008. URL: <https://www.researchgate.net/publication/237497727> (data zvernennia: 27.04.2023) [in Ukrainian]

30. Van der Wende, M. The emergence of liberal arts and sciences education in Europe 1, A Comparative Perspective. *The Evolution of Liberal Arts in the Global Age*. Routledge, 2017. P. 106–126. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ХАМСЬКА Неліна Болеславівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх педагогів.

КИНАЛЬ Анна Юрївна – кандидат педагогічних наук, викладачка кафедри англійської філології Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: Інформаційна компетентність майбутнього педагога.

ПОЛЯНСЬКА Катерина Степанівна – викладачка кафедри українознавства Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова.

Наукові інтереси: міжкультурна комунікація студентської молоді.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KHAMSKA Nelina Boleslavivna – Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, Department of Pedagogics and Professional Training and management of educational institutions, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: Professional training of future teachers.

KYNAL Anna Yuryivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Tutor of the Department of English philology of the Foreign Languages Faculty, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: Information competence of the future teacher.

POLYANSKA Catherine Stepanivna – Lecturer at the Department of Ukrainian Studies, Vinnytsia National Medical University named after Mykola Ivanovych Pirogov.

Scientific interests: Intercultural communication of student youth.

Стаття надійшла до редакції 05.10.2023 р.